HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא [א]למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה ואיכא דאמרי אין כל בריה [ב]סופנה [ג]תניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב [1]טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה [א]דספד יספדוניה דקבר יקברוניה דידל ידלוניה דלואי ילווניה דטען יטעונוניה: ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי: מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל משום בני אדם פרוצין שמצויין שם אמר רב אשי לא אמרן [ב]אלא דאיתחזק אבל לא איתחזק לא כל כמיניה: ואם אמר לה ע"מ שתאמרי: ותימא אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]דברים של קלון: או שתהא ממלאה ומערה לאשפה: ותיעביד א"ר יהודה אמר שמואל (א) [ד]שתמלא ונופצת במתניתא תנא [ה]שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה בשלמא לשמואל משום הכי יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא לה מינה תיעביד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשוטה אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור יוציא ויתן כתובה שמשיאה שם רע בשכינותיה תניא נמי הכי [ו]המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו: **מתני'** [ז]ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו רבי טרפון אומר אף הקולנית ואיזוהי קולנית לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה: **גמ'** מאכילתו שאינו מעושר: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה [ח]פלוני [ד]כהן תיקן לי את הכרי ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ומשמשתו נדה: היכי דמי אי דידע בה נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דא"ר חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר [2]וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואיבעית אימא כדרב יהודה [ה]דאמר רב יהודה [ט]הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה: ולא קוצה לה חלה: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה פלוני גבל תיקן לי את העיסה ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ונודרת ואינה מקיימת: [ו]דאמר מר בעון נדרים בנים מתים שנאמר [3]אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' ואיזו הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו [ז]רב נחמן אמר מהכא [4]לשוא הכיתי את בניכם לשוא על עסקי שוא תניא היה ר"מ אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יחזור וידירנה ידירנה במאי מתקן לה אלא יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה אמרו לו [ח]אין אדם דר עם נחש [ט]בכפיפה תניא היה ר' יהודה אומר כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה יחזור ויפריש אחריה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה מאן דמתני לה אהא כ"ש אהך אבל מאן דמתני אהך אבל הא זימנין דמקרי ואכיל: ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע: ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב [5]ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש דאורייתא

קלתה

איכא נועל בפניה. דלת של שמחה ופיקוח [י] לצער: **סופנה.** קוברה. כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה: **דיספד.** יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן: **דידל.** הרים קולו בבכי ובמספד: **דלואי.** ליוה את המטה מבית האבל לקבר: **שתהא ממלאה ונופלת.** לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע תרוץ ברגליה ותנפלנו שלא יקלוט ותתעבר: **ריחיים ותנור.** המטלטלין: **מתני' דת יהודית.** שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא: **וטווה בשוק.** בגמרא [ע"ב] מפרש: **במדברת בתוך ביתה.** מפרש בגמרא [שם]: **גמ' היכי דמי.** דהאכילתו: **אי דידע.** כשאכל: **נפרוש.** ולא יאכל: **מנא ידע.** מי אמר לו אחרי כן שהוא בא להוציאה: **הוחזקה נדה בשכינותיה.** שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה: **בעלה לוקה.** אם התרו בו. וכי האי גוונא משכחת לה למתני' דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיו שהוחזקה נדה: **בנים מתים.** בפ' במה מדליקין (שבת לב:) יליף מוחבל את מעשה ידיך [כ]: **ידירנה.** משמע בעצמו קונם עליך דבר פלוני: **יחזור ויקניטנה.** אין לו להוציאה אלא כך יתקננה: **בכפיפה.** בתוך סל אחד שכשלא ישמר ישכנו. אף זה יבא לידי שתקלקלנו: **מאן דמתני לה אהא.** דר"י דתני תקנתא אחלה כל שכן אנדרים דלא שכיחי: **דאורייתא היא.** ואמאי לא קרי לה דת משה: **אזהרה.** מדעבדינן לה הכי לנוולה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות על בועלה מכלל דאסור. א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש וכן עיקר:

קלתה

המדיר את אשתו שלא תשאל כו'. תימה דעל כרחך לא מיירי הכא בנדרה היא וקיים לה הוא דהא קתני סיפא וכן היא שנדרה ואיהו לא מצי לאדורה אא"כ תלה בתשמיש וא"כ לשמואל למה יוציא לאלתר ותשאל ותיאסר לב"ה שבת אחת וי"ל דלעולם שלא תלה בתשמיש אלא כגון שאסר על עצמו הנאת שאילתה ואינה יכולה בשביל זה לשאל ולא תשאיל שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם: **אי דידע נפרוש.** תימה דלוקמה כגון דידע ופרש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהיה יודע ואומר ר"י דמאכילתו משמע שהאכילתו ומדקדק היאך האכילתו ומיהו קשה דדייק נמי הכי אולא קוצה לה חלה ונראה לרשב"א דמה שרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה דיכולה לומר משחקת הייתי ואם היית בא לאכול הייתי מונעת אותך: **פלוני כהן תיקן כו'.** היה יכול לומר דאיכא עדים שהאכילתו דבר שאינו מעושר אלא לא שכיח: **אי דלא ידע נסמוך עילוה.** הכא לא מצי לאקשויי אי דלא ידע מנא ידע כדפריך לעיל שהרי יכול לדעת שראה בגדיה אחרי כן מלוכלכים בדם להכי פריך נסמוך עילוה שאומרת שנתלכלכו לה ממקום אחר: **וספרה לה לעצמה.** וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל שמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות [ל]: **יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה.** ואם לא שיקניטנה לא ידע מתי תדור שיפר ואע"ג דבעיא היא בפ' נערה המאורסה (נדרים דף עב:) אם בעל מיפר בלא שמיעה או לא לא שיוכל להפר נדרים שתדור מכאן ולהבא דאם כן תפשוט מהכא דאין מיפר בלא שמיעה מדמצריך להקניטה אלא מיירי בנדרים שכבר נדרה ולא שמע אבל הכא היכי יפר דשמא עדיין לא נדרה ולאחר מיכן שמא תדור ותעבור מיד קודם שיפר והא דבעי למפשט מדתניא האומר לאשתו כל נדרים שתדור מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן מופרין ר"א אומר מופר לא משום דמיבעיא ליה היכא דלא נדרה תדע מדפשיט מדר"א ואדרבה מדרבנן הו"ל למפשט דקתני וחכ"א אינו מופר אלא ה"ק התם מדר"א נשמע לרבנן דע"כ לא פליגי עליה רבנן אלא בהא דאין יכול להפר קודם שיחול הנדר אבל בהא מודו רבנן דאם כבר חל הנדר דמיפר אע"ג דלא שמע:

בטווה

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ז ע"ש], ב) [במ"ק כח. פירשו תוס' בשם הערוך חשיבות], ג) מ"ק כח: נדרים פג:, ד) [כתב התי"ט יש לגמגם למה נקט כהן והרא"ש ליתא ע"ש ודע דגם בטור וש"ע ליתא מלת כהן], ה) קדושין פ., ו) שבת לב:, ז) [עי' שבת לב: ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון נדרים נמי מהכא וכו'], ח) [לקמן עז. פו:], ט) [פי' קופות שעושין מן הגומא ומסלי נצרים וכו' ערוך ערך כפפה], י) בס"א: ופכוזי, כ) [קהלת ה], ל) [עי' תוס' מנחות סה: ד"ה וספרתם ועי' של"ה בשער האותיות דף קא ע"א שכתב אפשר שהוא ט"ס וצ"ל אין לה לברך],

◆

תורה אור השלם

1. טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ: קהלת ז ב
2. וְאִם טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: ויקרא טו כח
3. אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ וְאַל תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה הִיא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ וְחִבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: קהלת ה ה
4. לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ אָכְלָה חַרְבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיֵה מַשְׁחִית: ירמיהו ב ל
5. וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְיָ וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֵת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים: במדבר ה יח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אר"י אמר שמואל **שתהא ממלאה ונופלת:**

◆

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ג מהלכות אישות הלכה יא טוש"ע י"ד סימן תג סעיף י בהג"ה:

יח ב מיי' פי"ג שם הל' יג טור י"ד סימן רלה וטוש"ע אה"ע סימן עד סעיף ו:

יט ג ד ה מיי' שם פי"ד הל' ה וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ד:

כ ו מיי' פי"ג שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ה:

כא ז ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' י יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף א:

כב ט מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כב טוש"ע שם סעיף ג:

◆

מוסף רש"י

דספד יספדוניה. כלומר יספוד לאינשי כי היכי דיספדון ליה, והיינו והחי יתן אל לבו, שישתדל לעשות עם אחרים כדי שיזכה ויעשה לו כמו כן (נדרים פג:). **הוחזקה נדה בשכינותיה.** שראו שכינותיה שהיא היום היתה מלובשת בגדי נדותה (קדושין פ.). **אל תתן את פיך.** בנדר, **לחטיא את בשרך.** לחייב את בניך (שבת לב:). **על עסקי שוא.** ששקרו בנדריהם דדמי לשבועה (שם). **בכפיפה.** בתוך קופה אחת (לקמן פו:).

◆

תוספות רי"ד

הלכך יכול להפר שאין לך דברים שבינו לבינה גדול מזה: בשלמא לבית המשתה איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא למחר היא מתה ואין כל אדם סופדה דתניא ר"מ אומר מ"ד טוב ללכת אל בית אבל וגו' והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוני' דיקבר יקברוני' דלואי ילווני' דיטעון יטענוני': ואם היה טוען וכו' מאי ד"א אר"י א"ש משום בני [אדם] פריצי שמצויין שם א"ר אשי ל"א אלא דאיתחזק הא לא אתחזק לאו כל כמיניה: אמר לה ע"מ שתאמרי לאיש פ' מה שאמרתי לך או מה שאמרת לי או שתהא ממלאה ומערה לאשפות יוציא ויתן כתובה. ותימא. אר"י א"ש דברים של קלון פי' שהאשה מדברת עם בעלה בשעת תשמיש (וזה ע"מ שנ"ה על הנדר שנדר ע"מ שתאמר או ממלאכה וכו') ותיעבד אר"י א"ש שתמלאי ותנפצי פי' בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר ובמתניתא תאנא שתמלא עשרה כדים מים ותערה לאשפות מפני שנראית כשוטה: אמר ר"כ המדיר את אשתו שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה ש"ר בשכינותה וכן היא שנדרה שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו ש"ר בשכיניו. (לפי המסקנא אם נדרה היא נדרי עינוי נפש שהבעל יכול להפר כגון שנדרה שלא לטעום פרי פ' ושלא תתקשט בבושם פ' ושמע בעלה וקיים ה"ה כנותן אצבע בין שיניה כאילו הדירה הוא ויוציא ויתן כתובה. אבל אי נדרה שאר נדרים שאינם עינוי נפש כגון שלא תלך לבית אביה או שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה או שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ולא תארוג בגדים נאים לבנה וכיוצא באלו שאין הבעל יכול להפר ה"ה נתנה אצבע בין שיניה ותצא בלא כתובה מיד ואם אלו הנדרים בעינוי נפש כגון שאמרה תשמישך אסור עלי כקונם או יאסרו כל פירות העולם עלי כקונם אם אלך לבית אבא או לבית האבל או אם אעשה כך וכך ושמע בעלה וקיים לה יוציא ויתן כתובה דכיון דתלינהו בעינוי נפש כאילו נדרה בעינוי נפש דמי שהבעל יכול להפר): **מתני'** ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת

תוספות רי"ד (המשך)

משה ויהודית איזה הוא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזה הוא דת יהודית יוצאה וראשה פרועה וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר"ט אומר אף הקולנית איזהו קולנית כל שמדברת בתוך ביתו ושכני' שומעין את קולה: מאכילתו שאינו מעושר. היכי דמי אי דידע לפרוש ואי דלא ידע מנא ידע ל"צ דא"ל פ' תיקן לי הכרי ואזיל ושייליה ואישתכח שקרא: ומשמשתו נדה אי דידע לפרוש ואי דלא ידע לסמוך עלויה דאמר ר"ה א"ש מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה פי' והיא נאמן לבעלה לומר טמאה אני וטהורה אני ל"צ דא"ל חכם טהר לי את הדם ואזל ושייליה ואישתכח שקרא ואבע"א כדר"י א"ש דאמר ר"י א"ש הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה פי' אם התרו בו לאחר שהוחזקה ומתני' משכחת לה דלאחר תשמיש הודיעהו שכינתה שהוחזקה נדה שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני: ולא קוצה לה חלה ה"ד אי דידע לפרוש אי דלא ידע מנא ידע ל"צ דא"ל פ' תיקן לי את העיסה ואזל ושייליה ואשתכח שקרא: ונודרת ואינה מקיימת דאמר מר בעון נדרים בנים מתים פי' ומתני' בשאר נדרים שא"י להוציאה בלא כתובה עליהן ואע"פ שאינו מוציאה בשביל הנדרים אם אינה מקיימת מוציאה בלא כתובה אבל ג' נדרים דתנן לקמן בפירקין אע"פ שמקיימת מוציאה בלא כתובה מפני שאומר אי אפשי באשה נדרנית א"נ יש להעמיד גם באותן ג' נדרים וטעמא דאינה מקיימתן הא לאו הכי לא מצי מפיק לה דמצי מיפר לה ואי לא מיפר לה הוא נותן אצבע בין שיניה דהא אפילו באותן ג' נדרים ונמצאו עליה נדרים תנן ומשום שאין הבעל מיפר בקודמים הא נדרה תחתיו לא משום דמצי מיפר לה ואי לא הפר לה הוא נתן אצבע בין שיניה. וק' לי בעל נמי אם נודר ואינו מקיים יוציא ויתן כתובה שקובר את בניו ועוד קובר את אשתו דכתיב ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך ונ"ל דכ"ש הוא דהשתא האשה שהיא מפסדת דינה ומה שראוי לינתן לה ונשתעבד לה בעת שנשאה קנסינן לה דתצא שלא בכתובה כ"ש בעל דלא מפסיד מידי אלא מה שנשתעבד לה נותן לה דיוציא ויתן כתובה וכן נמי אם מאכילה דברים האסורים או טבל או נבילות וטריפות שתוכל אשתו לתבוע גירושין ממנו ויוציא ויתן כתובה: ואיזה דת יהודית יוצאה וראשה פרוע פי' דבר שאין בו איסור אלא שהנשים נוהגות בו דרך צניעות. ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר"י אזהרה לבנ"י שלא יצאו בפריעת הראש מדכתיב ופרע אלמא עד השתא לא הוי פרוע א"נ בסוטה שעושים כן כדי לנולה אלמא ניוול